

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว Strong Community Strengthening in the Prevention of Family Violence

ศิริปรียา ศิริสุนทร และ ธนัสถา โรจนตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Siripreeya sirisoonthon and Tanastha Rojanatrakul
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: meen47844@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลไกในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชน และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวจากการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ากลไกในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชนนั้น มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นองค์กรภาคประชาชน ถูกตั้งขึ้นเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว เพื่อความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ควรนำกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว 4 ขั้นตอนมาปรับใช้ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1: การประเมินชุมชน และสร้างวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น ขั้นตอนที่ 2 : การสร้างเครือข่าย ขั้นตอนที่ 3: การปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ขั้นตอนที่ 4: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อสร้างกลไกและกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความเข้มแข็ง; ชุมชน; การป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

Abstracts

This article aims to study the mechanisms for prevention and resolution of domestic violence at the community level and ways to strengthen the community in preventing domestic violence. From research to gather information from related documents and research. It was found that the mechanism for prevention and resolution of domestic violence. At the community level is that the family development center, in the community is a people's organization that has been set up as a center and a mechanism for surveillance. Preventing, resolving problems, providing advice and promoting learning for families for

* วันที่รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 14 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 15 สิงหาคม 2564

Received: July 16, 2021; Revised: August 14, 2021; Accepted: August 15, 2021

the strength of families and communities, and ways to strengthen communities in the prevention of domestic violence should adopt strengthening strategies. There are four steps to the community in domestic violence prevention: Step 1: Community Assessment and Raise Awareness. Step 2: Networking. Step 3: Domestic Violence Prevention Action. Step 4: The strengthening of actions is adapted to create mechanisms and encourage active community interaction.

Keyword: Strengthening; Community; The Prevention of Family Violence

บทนำ

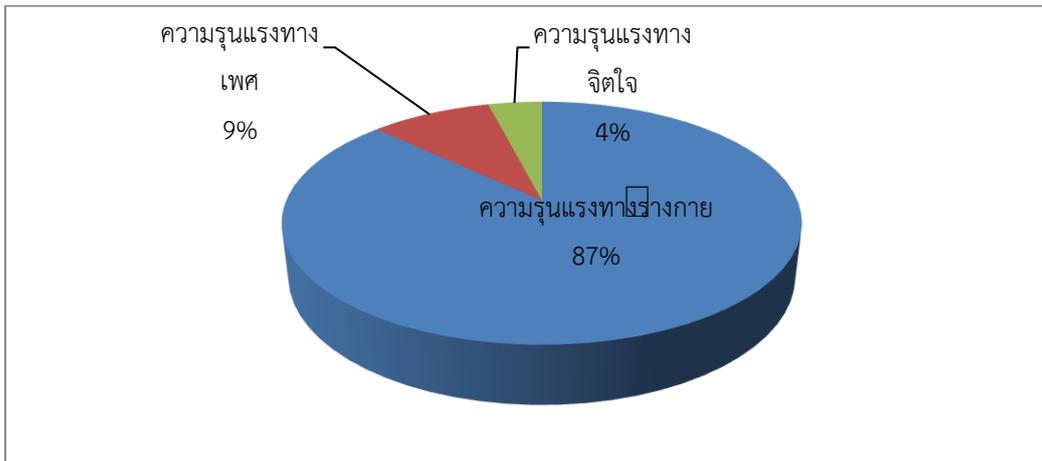
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (Family Violence) ในสังคมมักถูกมองว่าเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่คนภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว แต่แท้จริงแล้วปัญหาด้านความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่ง หรือครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเพียงเท่านั้นแต่นับว่าเป็นปัญหาของสังคมที่ทุกคนต้องร่วมกันให้ความสำคัญ และตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมในอนาคต นอกจากผลกระทบต่อตัวผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงเอง เช่น การได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดตราบาปภายในจิตใจ หรือมีภาวะซึมเศร้า รวมไปถึงการซึมซับสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการกระทำ ความรุนแรง ทำให้มีแนวโน้มในการยอมรับความรุนแรง และใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา หรือการใช้ความรุนแรงกับครอบครัวของตนในอนาคตด้วย ทั้งยังส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคม ซึ่งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมของความรุนแรง ขัดต่อความสงบสุขของชุมชนและสังคม ตลอดจนกระทบถึงภาพลักษณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ภาครัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาเป็นจำนวนมาก ในการเยียวยาสภาพจิตใจ การตรวจรักษา การคุ้มครองสวัสดิภาพ การติดตามดูแลผู้ถูกกระทำ รวมไปถึงการบำบัดผู้กระทำ ความรุนแรงอีกด้วย

เนื่องจากการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การศึกษาถึงสถานการณ์ของความรุนแรง ผลกระทบ แนวทางการแก้ปัญหาจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาถึงกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในและทั่วโลกในระดับชุมชน เพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวต่อไป

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้มีแนวโน้มที่จะลดน้อยลง แต่แฝงไปด้วยการบ่มเพาะจากแนวคิด ค่านิยม หรือแม้กระทั่งคำพูดที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่าสถิติของผู้กระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัวในช่วงเดือน ต.ค. 2562 - เม.ย. 2563 จำนวน

141 ราย แบ่งออกเป็นความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงทางด้านจิตใจ โดยมีปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ ยาเสพติด บันดาลโทสะ หึงหวง สุรา การล่วงละเมิดทางเพศ อาการจิตเภท และจากเกม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563 : ออนไลน์) ปรากฏตามแผนภูมิสถิติของผู้กระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว และตารางปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวต่อไป

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิสถิติของผู้กระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัวในช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนเมษายน 2563 ข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563 : ออนไลน์)

ตารางที่ 1 ตารางปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ในช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนเมษายน 2563

ลำดับ	ปัจจัยกระตุ้น	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ยาเสพติด	35
2	บันดาลโทสะ	33
3	หึงหวง	25
4	สุรา	17
5	การล่วงละเมิดทางเพศ	17
6	อาการจิตเภท	9
7	เกม	2

หมายเหตุ ข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563 : ออนไลน์)

โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และกลุ่มในพื้นที่สังคมเมืองอย่าง กรุงเทพฯ ตามลำดับ ส่วนสถิติความรุนแรงในครอบครัว ตั้งแต่ปี 2559 - ถึงเมษายน 2563 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคิดเป็น 1,400 รายต่อปี หรือ 118 รายต่อเดือน เฉลี่ย 4 รายต่อวัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2563 : ออนไลน์)

จากสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย ได้มีผู้ทำการศึกษาและระบุปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านกายภาพ คือการที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง เนื่องจากโครงสร้างทางอำนาจ เป็นการใช้อำนาจทำร้ายร่างกายทำให้เกิดบาดแผลปรากฏขึ้น สาเหตุการทำร้ายร่างกายนี้อาจเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ถ้าสามีมีความเครียดจากการขาดรายได้ ก็อาจดื่มสุรา เป็นเหตุให้ควบคุมสติไม่ได้จนก่อความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ความรุนแรงยังเกิดในครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร่วมกัน ด้วยวิถีชีวิตที่แตกต่างกันจึงมีโอกาที่ผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัวได้

2. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านเพศ คือการไปล่วงละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกายผู้ถูกกระทำ อาจรวมไปถึงการล่วงละเมิดในด้านของเพศสภาพ ทั้งเพศของหญิงหรือชาย สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเพศ ทุกวัย มักพบกับเด็ก หรือคู่สมรส ซึ่งถ้าผู้ถูกกระทำเป็นเด็กหรือเยาวชน ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ควรได้รับการดูแลและปกป้อง เนื่องจากกลุ่มเด็กหรือเยาวชนนี้ เมื่อเติบโตขึ้นอาจมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่รุนแรงตามมา

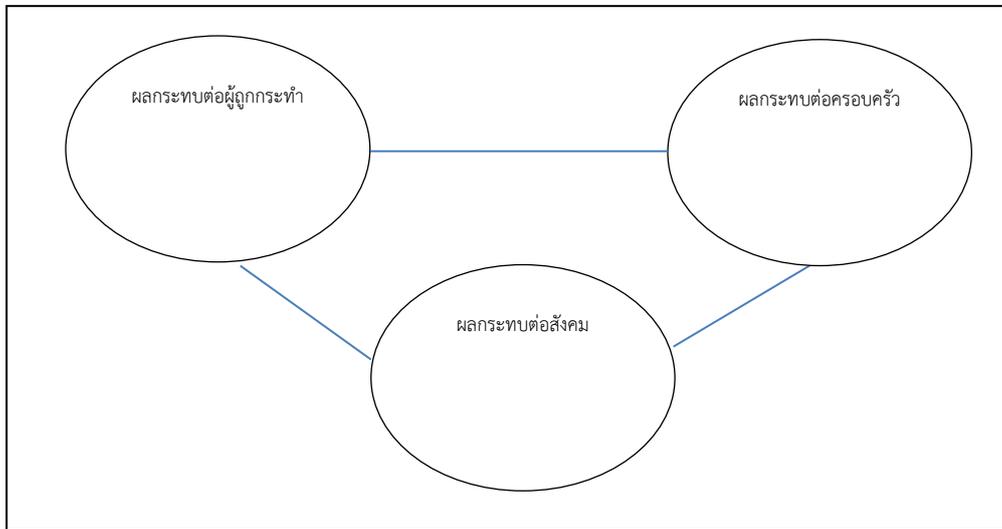
3. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจ อาจเป็นความรุนแรงที่เกิดจากการใช้คำพูดในลักษณะต่อว่า ดุด่า หรือเสียดสี ซึ่งสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการใช้อำนาจ หรือบางครั้งเมื่อเกิดการใช้คำพูดในลักษณะดังกล่าวแล้วอีกฝ่ายกลับหนึ่งเงียบ ไม่มีสื่อสารกลับจึงเป็นตัวก่อความรุนแรงอย่างหนึ่ง

4. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านสภาพการเงิน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่ยากจน เกิดจากการทอดทิ้ง หรือเรียกว่า Neglect เป็นการทอดทิ้งโดยขาดความสนใจจากผู้เลี้ยงดู ไม่มีใครมาดูแลเนื่องจากต้องทำงาน เพราะถ้าไม่ทำก็ขาดรายได้ อาจส่งผลทำให้เด็กขาดโอกาสไปโรงเรียน หรือบางครั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กให้เปลี่ยนแปลงไป

ผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ซึ่งหากพูดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีทั้งผลกระทบต่อตัวบุคคลที่ถูกกระทำไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางจิตใจ และพฤติกรรมในอนาคต รวมไปถึงผลกระทบต่อครอบครัว ครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงจะไม่สามารถทำให้ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีได้เพราะสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะถูกทำลายลง บุคคลที่เป็นเสาหลักของครอบครัวคือสามีภรรยา หรือพ่อแม่ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ดี ครอบครัวไม่สงบสุข ขาดความรักความอบอุ่น ขาดการใส่ใจดูแล ขาดความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้เกิดการแตกร้าง ครอบครัวลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนิน

ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติในสังคมและในที่สุดก็จะแยกทางกันไป และสิ่งสุดท้ายคือผลกระทบต่อสังคม พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลัง (สุกัญญา สดศรี, 2561 : 606) งานวิจัยทางอาชญาวิทยาและสังคมวิทยาจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนประกอบในการสร้างพฤติกรรมอาชญากร และพฤติกรรมรุนแรง จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจถึงปัญหาอย่างชัดเจนตระหนักถึงผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวและพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดมากขึ้นในอนาคต ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวสามารถนำเสนอได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
(สุกัญญา สดศรี, 2561 : 606)

1. ผลกระทบต่อผู้ถูกระทำโดยตรง ได้แก่ บาดแผลที่ปรากฏตามร่างกาย ซึ่งมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน บางกรณีอาจถึงขั้นเสียชีวิต ส่วนผลกระทบจากการถูกระทำความรุนแรงทางเพศ เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้ความรุนแรงในครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อสภาพอารมณ์และจิตใจของผู้ถูกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมที่รุนแรงในทุกรูปแบบ ตั้งแต่การกระทำความรุนแรงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เช่น ทัศนคติการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา การกระทำที่ผิดกฎหมาย ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง โรควิตกกังวล ปัญหาการใช้ยาเสพติด ประสิทธิภาพการทำงานลดลง การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทสมาชิกในครอบครัวและสังคมผิดปกติ และการก่ออาชญากรรมในสังคม เป็นต้น

2. ผลกระทบต่อครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวเกิดความแตกแยก และอาจสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย แม้ว่า ความรุนแรงจะเกิดขึ้นกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัว ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์โดยรวมระหว่าง สมาชิกทั้งครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่มีความผูกพัน ใกล้ชิดกันมากกว่าความสัมพันธ์รูปแบบอื่น

ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของมนุษย์หากมีการใช้ความรุนแรง อาจมีผลต่อการเจริญเติบโตหรือ การกระทบต่อการใช้ชีวิตของบุคคลนั้นในระยะยาว ทำให้มีโอกาสเข้าสู่วงจรการใช้ความรุนแรงในรูปแบบอื่น ตัวอย่างเช่น กรณีเด็กถูกทอดทิ้ง กรณีเด็ก มีปัญหาออกมาสร้างความเดือดร้อนในสังคม กรณีการฆาตกรรมใน ครอบครัว เป็นต้น เป็นภาระของชุมชนและสังคมที่ต้องแบกรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

3. ผลกระทบต่อชุมชนและสังคม

ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงเป็นเหมือนการบ่มเพาะปัจเจกบุคคลให้เกิดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงทั้งต่อ ตนเองและผู้อื่น อาจส่งผลร้ายทำให้เกิดอาชญากรรมที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง เช่น กรณี ฆาตกรอำมหิต อาชญากรฆ่าข่มขืน และการก่อคดีอุกฉกรรจ์ เป็นต้น (ศรีณย์ศิริ คัมภีรานนท์, 2563 : 7) หากพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น “ความรุนแรงในครอบครัว” จึงมิได้เป็นเพียงปัญหาของครอบครัวใด ครอบครัวหนึ่งที่จะต้องแก้ปัญหาเพียงลำพัง แต่เป็นปัญหาของชุมชนและสังคมที่ต้องร่วมกันแก้ปัญหา อีกทั้ง ความรุนแรงในครอบครัวยังทำให้ประเทศต้องสูญเสียศักยภาพมนุษย์ในการพัฒนาประเทศ ในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญของสังคมและประเทศชาติ หากทรัพยากรมนุษย์ไร้ คุณภาพ มีทัศนคติรุนแรง ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คนในสังคมขาดคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคมอีกด้วย

แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้มีผู้เสนอแนวทางการแก้ปัญหา โดยพิจารณาจากปัญหาที่ เกิดขึ้นไว้หลายแนวทางด้วยกัน ปกรณ มณีปกรณ์ (2550 : 209-221) ได้กล่าวถึงมาตรการป้องกันและ คุ่มครองแก้ไขด้านสังคมจิตวิทยา (Psychosocial Intervention) ในระดับทุติยภูมิ (Secondary Intervention) เป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้นหรือหากเกิดความรุนแรงขึ้นก็ให้ได้รับความ ช่วยเหลือโดยเร็ว 11 มาตรการดังนี้

1) การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยสร้างความสัมพันธ์ภายใน ชุมชน และร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

(1) การสำรวจครอบครัวที่เสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง

- (2) การสำรวจเด็กที่อาจถูกทารุณกรรม
- (3) การจัดอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังปัญหา เข้าแทรกแซงเพื่อหยุดยั้งการกระทำ ความรุนแรง แจ้งเหตุต่อหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลโดยตรง ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นให้คำแนะนำและส่งต่อในรายที่มีความรุนแรง
- 2) การใช้กระบวนการควบคุมทางสังคม โดยให้บุคคลเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือองค์การทางสังคม เพื่อให้บรรทัดฐานของกลุ่มหรือองค์การทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมคน นอกจากนี้ควรสร้างความผูกพันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการกิจกรรมและกระตุ้นให้สมาชิกขององค์การได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
- 3) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เฉพาะ โดยกระจายในทุกจังหวัดทั่วประเทศและมีการดำเนินงานแบบครบวงจร (One Stop Service) ตั้งแต่รับแจ้งเรื่อง ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ให้ที่พักตลอดจนการบำบัดและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ และประสานงานหรือส่งต่อให้กับหน่วยงานอื่น
- 4) การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การต่าง ๆ ที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้หญิงและเด็กที่เผชิญปัญหา เช่น องค์กรท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ องค์กรเอกชน
- 5) การสนับสนุนสถาบันการศึกษาในการผลิตบุคลากรด้านจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์จิตแพทย์ เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการให้คำปรึกษา แนะนำ บำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง รวมทั้งผู้กระทำความรุนแรง
- 6) การพัฒนากระบวนการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องกับจิตวิทยาและไวยาติปัญหา มีทักษะในการระบุได้ว่าเป็นกรณีที่เกิดจากความรุนแรง รวมทั้งจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และมีทักษะในการจัดการอย่างเหมาะสม
- 7) การกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้สังคมตระหนักถึงหน้าที่ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยรณรงค์ผลักดันเพื่อให้สังคมยอมรับว่า ความรุนแรงในครอบครัวมิใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของสังคม
- 8) การรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อยุติความรุนแรงและมุ่งเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว
- 9) การรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงและเด็กทุกรูปแบบผ่านสื่อ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและช่วยสอดส่องดูแลเพื่อร่วมกันขจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- 10) การให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนะนำเผยแพร่แหล่งบริการให้ความช่วยเหลือทางสังคม ให้ข้อมูลทางเลือกในการแก้ปัญหา
- 11) การจัดบริการให้คำแนะนำปรึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาครอบครัวปัญหาระหว่างสามีภรรยา ปัญหาการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

มาตรการเหล่านี้จะส่งเสริมให้การป้องกันและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ตั้งแต่ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสหวิชาชีพ องค์กรเอกชน ตำรวจ พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา สำนักงานพัฒนาชุมชนและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้เกิดเป็นกลไกประสานงานให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และเกิดความพร้อมในด้านต่าง ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านการสนับสนุนการฝึกอบรม และด้านกฎหมาย เป็นต้น

กลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนจำนวนหลายฉบับ อาทิอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมความเสมอภาคของสตรีในทุก ๆ ด้านของชีวิต อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ซึ่งไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม โดยการประกันสิทธิเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และสิทธิคนพิการ ซึ่งรวมถึงเด็กและคนพิการที่เป็นสมาชิกในครอบครัวด้วย ในปี พ.ศ. 2548 องค์การอนามัยโลกได้ให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมส่งเสริมสุขภาพโลก ครั้งที่ 6 ซึ่งที่ประชุมได้รับรองกฎบัตรกรุงเทพเพื่อการส่งเสริมสุขภาพโลก (Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized World) ซึ่งระบุถึงวาระสำคัญในงานสร้างเสริมสุขภาพของโลก กล่าวคือ ความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวและชีวิตคู่ เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญยิ่ง อันเกิดจากเงื่อนไขของความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562 : 17) ทำให้มีผลผูกพันให้ทั้งรัฐและฝ่ายนิติบัญญัติ รับผิดชอบที่จะนำบทบัญญัติในอนุสัญญามาใช้ในประเทศ

รัฐและฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้น ซึ่งตัวกฎหมายได้กำหนดฐานความผิดอาญา จึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการลดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ที่ต้องการให้ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสกลับตัวและไม่กระทำความผิดซ้ำ อีกทั้งอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน ไม่มีการบัญญัติถึงการบูรณาการความร่วมมือในการแก้ปัญหา ประกอบกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 ได้กำหนดให้เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม รวมทั้ง คุ้มครองป้องกันบุคคลในครอบครัวจากการกระทำ ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และกำหนดให้มีการบำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

จากกรณีดังกล่าวจึงนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายใหม่นั้นคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ต้องการจะปิดช่องว่างของกฎหมายฉบับเดิม โดยยกเลิกความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่สามารถยอมความได้ แต่ให้มาใช้เป็นคดีอาญาและดำเนินการควบคุมไปกับการคุ้มครองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำความรุนแรงซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดความเกรงกลัวและยับยั้งไม่กระทำความผิดซ้ำ (วนิดา อินทรอำนาจ, 2562 : ออนไลน์) แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ถูกพักใช้และขยายกำหนดเวลาในการมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าวออกไป เนื่องจากหากมีการใช้บังคับตามกำหนดเวลาเดิมในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมด้านบุคลากรและขั้นตอนการปฏิบัติอาจเกิดผลร้ายต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง และให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพในครอบครัวฉบับเดิมมาใช้บังคับต่อไปก่อนเป็นการชั่วคราว โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 มีสาระสำคัญในสร้างกลไกการทำงาน 3 ระดับ ได้แก่

1. คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว เป็นกลไกระดับชาติมีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนหลัก
2. ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในระดับจังหวัด เป็นกลไกระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการดำเนินงานตามแนวทางของกลไกระดับชาติ เป็นศูนย์กลางของการให้ความช่วยเหลือ การระดมความคิดเห็น การพัฒนาบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพ
3. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นกลไกระดับพื้นที่ เป็นองค์กรภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว พร้อมทั้งกำหนดกระบวนการในการดำเนินการพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง และคุ้มครองสถาบันครอบครัวจากความรุนแรง โดยใช้กระบวนการประชาคมขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน (ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์, 2563 : 11)

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หรือ ศพค. นั้น กฎหมายได้กำหนดว่า องค์กรเอกชนใดที่มีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจขอจดทะเบียนเป็นศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งเรียกย่อว่า "ศพค" ทั้งนี้ กำหนดให้ ศพค. อาจยื่นคำขอเพื่อให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาให้การช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านการเงิน ด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาบุคลากรหรือด้านอื่นใด โดยการยื่นคำขอรับการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนดังกล่าว ให้เป็นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด

ทั้งนี้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนด กลไกการขับเคลื่อนไว้ในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564 ไว้ดังนี้

1. กลไกระดับนโยบาย ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) มีหน้าที่กำกับ และกำหนดทิศทางการพัฒนาครอบครัว และ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กสค.) มีหน้าที่ติดตาม สนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว

2. กลไกส่วนกลาง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและวิจัย

3. กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวจังหวัด และ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวกรุงเทพมหานคร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายรวมถึงทีมพี่เลี้ยงด้านครอบครัวในระดับจังหวัด

4. กลไกระดับพื้นที่ ได้แก่

4.1 อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในพื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริม และพัฒนาครอบครัวในชุมชน

4.2 คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวในชุมชน เป็นกลไกหลักในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและเครือข่ายอื่น ๆ ในระดับตำบล

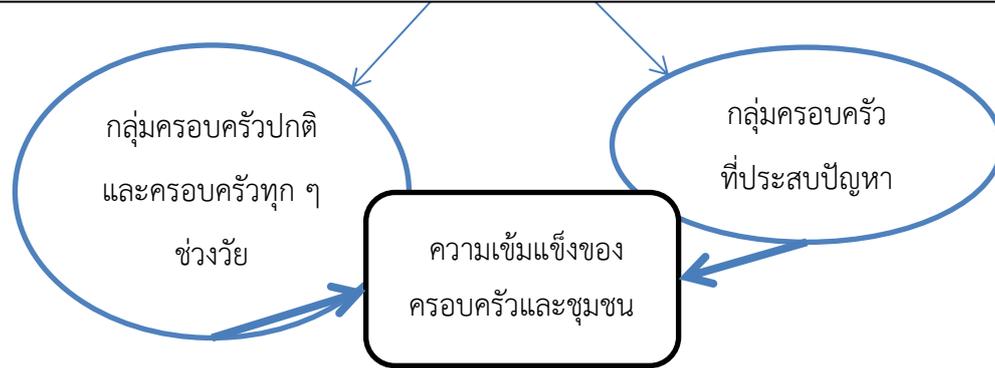
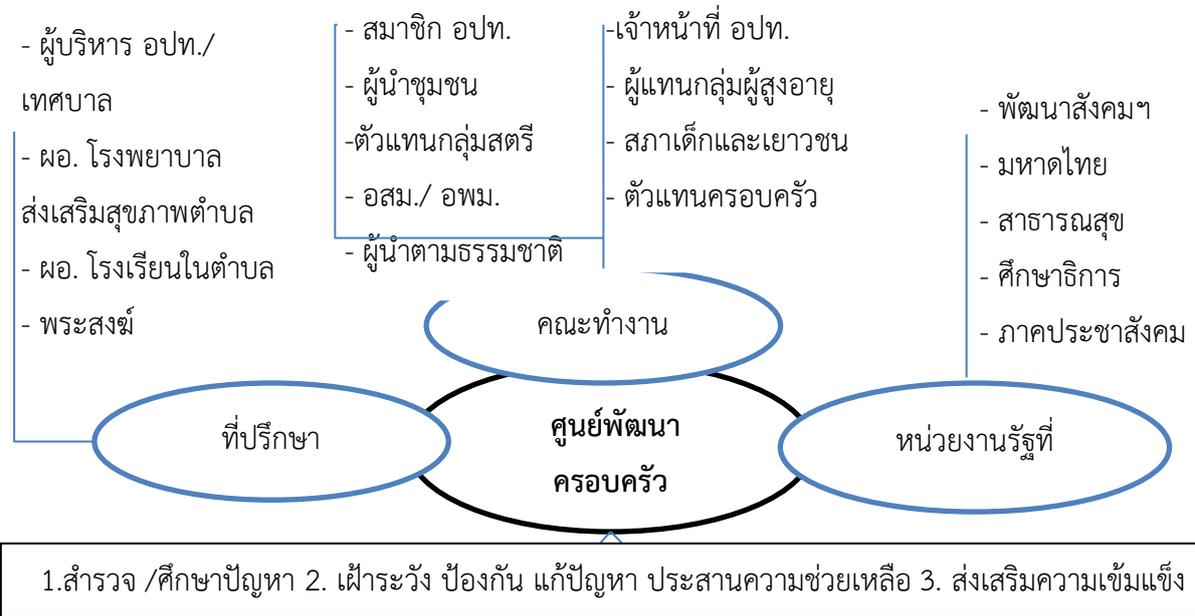
4.3 อาสาสมัครในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.)

4.4 กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่าย รวมถึงทีมพี่เลี้ยงด้านครอบครัวในระดับพื้นที่

4.5 คณะอนุกรรมการพัฒนาชุมชนและครอบครัวในเขตเมือง

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นองค์กรภาคประชาชน จะถูกแต่งตั้งขึ้นโดยคำสั่งของกลไกระดับจังหวัดคือ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว มีการบริหารจัดการในรูปของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบไปด้วยตัวแทนองค์กร กลุ่ม เครือข่ายครอบครัวในชุมชนเป็นสมาชิก โดยการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ อาทิ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น โดยหลักการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้แก่ 1. ใช้กระบวนการประชาคมเป็นกลไกในการดำเนินงาน 2. ประสานเครือข่ายครอบครัว

หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่ 3. ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และ 4. รายงานผลการดำเนินงาน ต่อศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนระดับประเทศ ซึ่งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะประกอบไปด้วยสมาชิก ครอบครัวในทุกช่วงวัย และทุกสภาพปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตั้งแต่กลุ่มเด็ก เยาวชน ก่อนสมรส หรือกลุ่มที่คาดว่าจะมีการใช้ชีวิตคู่ กลุ่มครอบครัวที่เตรียมพร้อมเป็นพ่อแม่มือใหม่ หรือครอบครัวที่มีบุตร หลาน อายุ 0 - 5 ปี กลุ่มครอบครัวปกติ หรือครอบครัวที่มีบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น อายุ 12 - 18 ปี กลุ่ม ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สูงอายุ กลุ่มครอบครัวที่ประสบปัญหาครอบครัว ปัญหาทางสังคม หรือ ความเดือดร้อนด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563 : 7) จึงสามารถสรุปโครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ที่เป็นกลไกหลักระดับพื้นที่ใน การในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัวที่ประสบปัญหา ความรุนแรง และปัญหาสังคมในทุกด้านดังแผนภาพต่อไปนี้

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

1. สัมพันธภาพในครอบครัว
2. ปัญหาครอบครัวหย่าร้าง
3. ความรุนแรงในครอบครัว

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ดัดแปลงจาก “โครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, (2563 : 9) คู่มือจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.), กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ทั้งนี้ สิ่งสำคัญในการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักการในการดำเนินงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) คือการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งการสร้างกลไกในระดับพื้นที่จำเป็นต้องเป็นการพัฒนาครอบครัวในพื้นที่ให้เชื่อมโยงกัน มีการจัดทำแผนชุมชนเข้มแข็ง และมีการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำชุมชน และสร้างกลไกกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจัง

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

การสร้างกลไกกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับปฐมภูมินั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือการเสริมสร้างความสามารถชุมชน ไม่ว่าจะป็นองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการทั้งภาครัฐ/ภาคเอกชนและแหล่งสนับสนุนต่าง ๆ ในชุมชนที่จะมีบทบาทในการช่วยป้องกันหรือลดความรุนแรงในครอบครัวที่จะเกิดขึ้นได้ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ พัชรินทร์ นินจันทร์ และคณะ (2554 : 444-462) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว และได้ข้อสรุปเป็นประเด็นสำคัญการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไว้ดังนี้ 1) การขับเคลื่อนชุมชนนั้นต้องการการจัดกระทำในหลายด้าน เป้าหมายที่จะต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็มีหลายระดับด้วยกันตั้งแต่ ระดับบุคคล ครอบครัว เพื่อนบ้าน สถาบันทางสังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชนกฎระเบียบต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ 2) เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนจำเป็นต้องกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผู้นำ ประเมินความสามารถของชุมชน สนับสนุนกลยุทธ์ที่จะใช้ในการขับเคลื่อนชุมชน และ 3) ความพยายามในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของแหล่งสนับสนุนต่างๆ ในชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวที่ พัชรินทร์ นินจันทร์ และคณะ ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1) การประเมินชุมชนและการเสริมสร้างความตระหนัก ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจ การรณรงค์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key Persons)

2) การสร้างเครือข่าย ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย การเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในทีมสุขภาพในชุมชน การอบรมเครือข่ายที่อยู่ในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ยฯ

3) ปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ฝึกระวัง การไกล่เกลี่ย การส่งต่อ การให้คำปรึกษาครอบครัวและรายบุคคล การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการดื่มสุราและการใช้สารเสพติด

4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิบัติการต่างๆ ได้แก่ การประชุมปรึกษากรณีปัญหา (Case Conference) การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการต่าง ๆ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การเพิ่มพูนความสามารถเป็นระยะๆ
ทั้งนี้ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวตามที่กล่าวมาข้างต้น ควรนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ดัดแปลงจาก “กลยุทธ์ที่ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวแต่ละขั้นตอน” พัชรินทร์ นินจันทร์, 2554 : 444-462

ขั้นตอน	รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	กลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ขั้นตอนที่ 1: การประเมินชุมชน และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างสัมพันธ์ภาพ - การสำรวจ - การรณรงค์ - การสนทนากลุ่ม (Focus Group) - การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key Persons) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของคนในชุมชน 2. เพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวให้แก่คนชุมชนในวงกว้าง ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)
ขั้นตอนที่ 2 : การสร้างเครือข่าย	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรมให้ความรู้ - การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย - การเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในทีมสุขภาพในชุมชน - การอบรมเครือข่ายที่อยู่ในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ยฯ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นขั้นตอนที่จะกระตุ้นและสนับสนุนสมาชิกในชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้คิดพิจารณาถึงสิ่งที่จะต้องกระทำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อปกป้องสิทธิของเด็กและสตรีในชุมชน 2. สมาชิกในชุมชนจะต้องร่วมมือร่วมใจเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลและเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

<p>ขั้นตอนที่ 3: การปฏิบัติ การป้องกันความรุนแรง ในครอบครัว</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เผ่าระวัง - การไกล่เกลี่ย - การส่งต่อ - การให้คำปรึกษาครอบครัว และรายบุคคล - การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการ ดื่มสุราและการใช้สารเสพติด 	<p>ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวของบุคคลในชุมชน</p>
<p>ขั้นตอนที่ 4: การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของการ ปฏิบัติการต่างๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมปรึกษากรณี ปัญหา (Case Conference) - การให้คำปรึกษาแก่ ผู้ปฏิบัติงาน - การนำเสนอผลงานในการ ประชุมวิชาการต่าง ๆ - การติดตามประเมินผลการ ดำเนินงาน - การเพิ่มพูนความสามารถ เป็นระยะๆ 	<p>ขั้นตอนนี้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติการนี้คงอยู่พัฒนาและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง</p>

สรุป

ความรุนแรงในครอบครัวมิได้เป็นเพียงปัญหาของครอบครัวหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของชุมชนและสังคม เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดมาในครอบครัวที่มีพื้นฐานรุนแรง จะส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์มีทัศนคติรุนแรง ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาเป็นส่วนใหญ่ มีแนวโน้มก่ออาชญากรรม ทำให้คนในสังคมขาดคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคม อีกทั้งยังทำให้ประเทศสูญเสียศักยภาพในการพัฒนาในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคม ชุมชนเป็นหน่วยที่ใกล้ชิดหน่วยครอบครัวมากที่สุด ชุมชนจึงต้องเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้นหรือหากเกิดความรุนแรงขึ้นก็ให้ได้รับความช่วยเหลือโดยเร็ว โดยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ นำโดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้สร้างกลไกในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชน ในรูปของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ ตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเผ่าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา

ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว เพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ซึ่งแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ควรนำกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว 4 ขั้นตอนมาปรับใช้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินชุมชนและการเสริมสร้างความตระหนัก เป็นขั้นตอนของการการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว โดยการสำรวจ การสนทนากลุ่ม การสร้างสัมพันธภาพ การรณรงค์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่จะกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อปกป้องสิทธิของเด็กและสตรีในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะต้องร่วมมือร่วมใจเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลและเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย การอบรมเครือข่ายในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 3 ปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวของบุคคลในชุมชน ได้แก่ การเฝ้าระวัง การให้คำปรึกษาครอบครัวและรายบุคคล การไกล่เกลี่ย การส่งต่อ การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการดื่มสุราและการใช้สารเสพติด

ขั้นตอนที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิบัติการต่างๆ ขั้นตอนนี้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติการนี้คงอยู่ พัฒนาและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การประชุมปรึกษากรณีปัญหา (การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการต่าง ๆ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การเพิ่มพูนความสามารถเป็นระยะๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564*. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2563). *คู่มือจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)*. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ปกรณัม มณีปกรณัม. (2550). ความรุนแรงในครอบครัว: มาตรการป้องกันและคุ้มครองแก้ไขด้านสังคมจิตวิทยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 15 (23-24), 209-221.
- พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ. (2554). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว. *วารสารรามายธิปไตยพยาบาลสาร*. 17 (3), 444-462.
- วนิดา อินทรอำนวย. (2562). กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา : <https://www.parliament.go.th/>.

- ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์. (2563). ความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุกัญญา สดศรี. (2561). ปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์
มจร. 6 (ฉบับพิเศษ), 600-609.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). เปิดตัว "คู่มือชุมชนปลอดภัย" ลดปัญหาความ
รุนแรงในครอบครัว. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา : <https://www.thaihealth.or.th/>.